

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКА ДЕРЖАВНА АГРАРНА АКАДЕМІЯ

Академія WSB

Опольський університет

Національний аграрний університет Вірменії

Азербайджанський державний аграрний університет

Азербайджанський університет кооперації

**Енергетична незалежність сільських
територій як пріоритетна модель
розвитку: міжнародний та
вітчизняний досвід**

Матеріали

I Міжнародної науково-практичної конференції

20 травня 2020 року

Полтава
2020

Колосовська Валерія Валеріївна

канд. геогр. наук, асистент

Садковська Алла Миколаївна

здобувач вищої освіти СВО «Магістр»

Одеський державний екологічний університет

м. Одеса

ВПЛИВ ПОГОДНИХ УМОВ НА ФОРМУВАННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ГОРОХУ В ЖИТОМИРСЬКІЙ ОБЛАСТІ, ПРОГНОЗУВАННЯ ЙОГО ВРОЖАЙНОСТІ

Для планування сільськогосподарського виробництва надзвичайно важливе значення має прогнозування врожайності зернобобових культур на різні строки. В останні 15–20 років завдяки підвищенню культури землеробства, рівня механізації, впровадження нових сортів, нових систем землеробства врожаї зернобобових культур значно підвищились [1].

Метод прогнозу врожайності гороху ґрунтується на розчленуванні величини врожаю на дві складові - випадкову і не випадкову, і отже, флуктуації врожаїв по роках можна поділити на систематичні і несистематичні.

В нашій розробці застосування методу гармонійних ваг для виявлення тимчасової динаміки врожаю супроводжується перевіркою об'єктивності вибору тренду [2, 3].

Так, об'єктивність вибору лінії тренду перевіряється на основі гіпотези про випадковість відхилень від неї фактичних врожаїв. Екстраполяція тенденції врожайності гороху виконана при різних значеннях довжини фази k . Для кожної лінії тренду (з певною k) виконаний розрахунок параметрів $v(N)$ і $K_m(N)$. Результати розрахунків згладжених значень врожаю гороху і оцінки випадковості відхилень врожаїв від тренду методом серій представлені в табл. 1.

В Житомирській області протяжність найдовшої серії $k_{max}(N)$ складає 5. Максимальне число серій $v(N)$ становить 14. Порівняння лівих і правих частин нерівності показує, що обидві нерівності справедливі, таким чином, ми бачимо, що об'єктивність обраних ліній тренду підтверджується.

Таблиця 1. Оцінка випадковості відхилень врожайності гороху від тренду в Житомирській області

Роки	У, ц/га	У т, ц/га	ε	ε у спадному порядку	Серії
1987	22,5	22,57	-0,07	9,03	-
1988	17,9	22,42	-4,52	6,47	-
1989	25,4	22,71	2,69	4,15	+
1990	23,3	22,75	0,55	3,78	-
1991	11,1	22,53	-11,43	3,52	-
1992	26,3	22,78	3,52	2,98	+
1993	29,2	22,73	6,47	2,86	+
1994	26,6	22,45	4,15	2,69	+
1995	24,0	21,94	2,06	2,67	+
1996	19,0	21,35	-2,35	2,64	-
1997	19,0	20,89	-1,89	2,32	-
1998	16,0	20,5	-3,5	2,06	-
1999	20,0	20,17	-0,17	1,24	-
2000	22,0	19,85	0,15	1,2	-
2001	20,6	19,36	1,24	1,04	+
2002	20,0	18,79	1,2	0,55	+
2003	13,4	18,15	-5,1	0,15	-
2004	21,3	17,87	3,78	0,11	+
2005	20,5	17,52	2,98	-0,07	+
2006	17,4	17,29	0,11	-0,17	-
2007	11,0	17,1	-7,1	-1,89	-
2008	19,4	17,08	2,32	-2,35	+
2009	19,6	16,96	2,64	-2,82	+
2010	13,2	16,69	-3,49	-3,29	-
2011	13,3	16,59	-3,29	-3,49	-
2012	19,6	16,74	2,86	-3,5	+
2013	14,2	17,02	-2,82	-4,52	-
2014	20,5	17,83	2,67	-5,1	+
2015	19,9	18,86	1,04	-7,1	+
2016	29,9	20,87	9,03	-11,43	+
$\varepsilon_{med} = 0,8$					

Джерело: авторські розрахунки.

Розглянемо динаміку врожайності гороху в Житомирській області. На території Полісся у Житомирській області в середньому за період дослідження (1987–2016 рр.) урожай гороху склав 21,2 ц/га. У 2016 р. був зібраний максимальний за цей період урожай – 29,9 ц/га, а в 1991 р. – найменший за розрахунковий період урожай – 11,1 ц/га.

У період з 1993 по 2011 рр. спостерігалось зниження врожаїв. Початкові значення лінії тренду в цей період становлять 22,6 ц/га, а кінцеві її значення –

16,6 ц/га. Далі лінія тренду врожаю гороху має поступове позитивне зростання. Починаючи з 2012 р., врожай по лінії тренду склав 16,7 ц/га, а вже в 2016 р. збільшився до 20,87 ц/га. Відхилення врожаю від лінії тренду характеризують вплив погодних умов на формування врожаю. У 2016 р. спостерігалися максимальні позитивні відхилення врожаю від лінії тренду, вони склали 9,03 ц/га, в 1991 р. були найбільші негативні відхилення -11,4 ц/га. В цілому на території Житомирської області негативні відхилення врожаїв від лінії трендау спостерігалися в 12 роках, а позитивні – в 18 роках.

Особливості в динаміці врожайності гороху, починаючи з 1987 р., можна пояснити впливом на сільськогосподарське виробництво часто повторюваних несприятливих погодних умов. Цей вплив сповільнив тенденцію врожайності гороху. Коефіцієнт сприятливості в ці роки коливався від 1,02 до 1,43. Несприятливих років було в 12 роках (40 % від загальної кількості років) і коефіцієнт сприятливості коливався від 0,49 до 0,99.

Бібліографічний список

1. Каменський В. Ф. Стан та перспективи виробництва гороху в Україні. *Вісник аграрної науки*. 2000, травень. С. 22–25.
2. Польовий А. М., Божко Л. Ю. Довгострокові агрометеорологічні прогнози: навч. посіб. Київ : КНТ, 2007. 296 с.
3. Полевой А. Н. Методы агрометеорологических прогнозов урожайности сельскохозяйственных культур в Украине (для АРМ-агрометеоролога). Обмін досвідом гідрометеорологічного забезпечення сільськогосподарського виробництва України у сучасних умовах: матеріали наради-семінару (Київ, 15–20 жовтня 2001 р.). Київ, 2001. С. 124–131.